

IV
APLEC
DE LA

SARDANYES

FIGUERES

23 MAIG 1965

PRAL. BISBAL·SELVATANA
AMOGA · PRAL. FIGUERES

l'aplec de l'empordà

castró

IV
aplec
de
la
sardana

l'aplec de l'empordà

FIGUERES, 23 MAIG DEL 1965

EL FOMENT DE LA SARDANA PEP VENTURA DE FIGUERES, constituït després d'iniciades les gestions del IV APLEC, ha col·laborat amb la Comissió Organitzadora a portar a terme la màxima manifestació sardanista anual, de la que serà continuador en l'esdevenir.

Benvinguts

Aquest llibre, com cada any, s'obre també amb unes paraules de benvinguda. Sigueu benvinguts a Figueres tots els qui, amb nosaltres, voleu compartir la joia de la sardana.

Vingueu d'on vingueu, és igual. Qui sap quants rius haureu hagut de travessar per arribar fins a nosaltres? Potser només la Muga o el Manol. Tal vegada també el Tet o el Tec rossellonesos. Qui sap si també el Fluvià o el Ter familiars. Tal vegada, l'Ebre més llunyà o el Sena legendari, o el blau Dcnubi. Ací tothom hi caç. Ens alegra el cor saber-nos acompanyats per tots els qui en la sardana sabran descobrir nous sentiments de germanor.

Esteu en una terra de gent franca i oberta. Els nostres braços s'obriran no pas solament per a ballar la sardana, sinó per rebre-us-hi amb cor generós que res no demana, només el goig de tenir-vos entre nosaltres. Benvinguts a Figueres, benvinguts a l'Empordà! I si voleu entrar a la rotllana, ja ho sabeu. Ella és oberta per a tothom.

LA COMISSIO

Remembrant a Antoni Juncà i Soler

Fruit de les gestions portades a cap per la Comissió organitzadora dels anteriors Aplecs, ha nascut el FOMENT de la SARDANA PEP VENTURA, amb la mateixa finalitat d'estimular l'afició, l'amor i respecte a la dansa més bella, i també honorar a aquells compositors que, recullint la llavor que ens deixà el genial PEP VENTURA, han vigoritzat la seva obra i glorificat la nostra terra.

Seguint aquesta trajectòria, l'Aplec d'enguany és dedicat a recordar a l'admirat compositor ANTONI JUNCA SOLER.

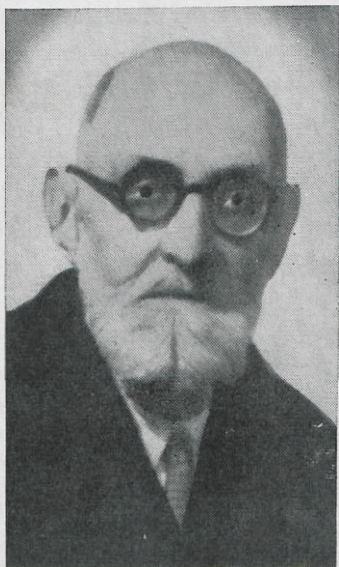
El dia 17 d'aquest mes es complí el 90 aniversari del seu naixement, en la nostra ciutat. Als 76 anys, morí a Saragossa, el 19 de febrer del 1952.

Pels qui no hem tingut el goig de conèixer-lo personalment, poc podem fer un perfil de la seva humanitat. Sols podem guiar-nos per l'empremta que ha deixat i pel què ens diuen les seves inspirades i belles composicions, per a descriure, lleugerament i imperfecta, la seva personalitat musical.

Hem llegit, que ja de ben jovenet començà els seus estudis de música amb mossèn Isidre Lleys, mestre organista, qui l'inicià també a l'estudi de l'harmonia; i es dedicà així mateix al piano i al clarinet.

Dotat d'una gran vocació per la música, volgué profunditzar els estudis orientant-se cap a l'orquestra. Començà les seves actuacions formant part de l'orquestra "LA ERATO" com a solista de clarinet, quan n'era el seu director el mestre Josep Codina. Més tard passaria a "LA MODERNA CATALANA" de Granollers, on també dirigí el cor "LOS AMIGOS DE LA UNION".

Fou l'any 1903 que emprengué la carrera com a músic militar, guanyant, en renyides oposicions, la Direcció de la Banda de Música del Regiment de "GUIPUZCUA" n.º 53.

Aquesta variant de la seva vida l'allunyà temporalment. Però veiem que tot seguit fa per manera de tornar a la seva ciutat venint-li com a Director de la Banda del Regiment de "SAN QUINTIN".

La disciplina militar, subjecte sempre a canvis de situació i de residència, fara que duri poc el seu goig. Així, van succeint-li diversos destins i càrrecs que el mantindran allunyat durant molts anys de la seva terra. Això no obstant, ell no l'oblidarà. Ben el contrari, palesarà el seu amor emprant els seus grans coneixement musicals per a escriure

sardanes en les quals hi glosa les més vives essències empordaneses.

Una de les primeres sardanes que escrigué fou "La Font d'En Pericot" inspirada en una font del mateix nom d'una rodalia de Girona i li va ser premiada en aquella ciutat l'any 1907. Seguí la seva producció fins a una cinquantena, la majoria d'elles també distingides amb premis en certamens musicals; i totes en general, han merescut sempre l'admiració dels sardanistes i aimants de la bona música.

Entre les més populars recordem "Cançó trista", "La Fada", "Canigó", "Raig de lluna", L'Aplec de Sant Martí", "Cançó enfadosa" (reversa), "Les Noies de Prats de Molló", "Les Noces d'en Manelic", "L'avi Xena", "Lluny de ma pàtria", "A la memòria de l'Avi Pep", "Gatzara carnavalesca". Aquesta, una de les darreres, potser l'última que escrigué i que li fou premiada l'any 1946.

Descrivint a ANTONI JUNCA i la seva obra, l'admirat Ernest Albert i Galter, de Perelada, digué en certa ocasió l'any 1929:

"En Juncà és un gran científic. Estudia sempre, enfeinat com una formiga. Ha estudiat molt bé l'harmonia i potser té tots els tractats d'harmonia. Es un compositor àgil. Si en Juncà no estimés i anyorés

l'Empordà, no hagués portat mai a la dansa la serena placidesa de l'ull de peix i no hagués pogut traduir la regàlia d'aquest Empordà humà i generós, ànima prohibida i tancada a l'home estiracordetes i potamoll".

"Música descriptiva, dibuixada i plena de color. Les gloses del cant popular són de mà mestre. Música d'En Pep passant per un Conservatori. No us heu engrescat amb "La vaca cega"? No us diuen res "Les Noies de Prats de Molló?" i "Lluny de ma Pàtria?". No us heu compadit d'aquesta vaca cega, orfa de llum, vagant tota perduda en la sonsònia d'uns camps torrats per un sol de juliol, com llantia de foc; i aquest pastor que toca el gegant del pi; so de flabiols, ramor d'avets, campanes de l'ermita, mentre les vaques remuguen i fan sorollar les esquelles amb una mandra i feixuguesa de poesia musical? Oh aquell plany de tenora, que és el plany de la vaca cega".

"I aquest homenàs com un sòc, honest, analfabet, que té un dentat com una ferradura, i riu com un ingènu, i que tragina una còrpora de ferro, i que riu salvatgement: "Les noces d'En Manelic". Heus ací a "Les noies de Prats de Molló" saltirones, majoneres, endiumenjades que fan rodar el cap a aquell deliciós bojet del "Mas Perdut", "Maria" i "Cecilia", tan fines, tan mestresses de la gentilesa. I en "La molinera de Flassà" les moles i l'aigua canten i la molinera riu".

Així era ANTONI JUNCA. Il·lustre figuerenc; bon empordanès i gran músic, que consagrà els seus profunds coneixements a enaltir els valors espirituals de sa pàtria expressant-los en els diferents gèneres d'orquestra, Banda i Coblà.

Comptava 72 anys d'edat quan per darrera vegada vingué a Figueres. Podriem dir que aquest fou el seu viatge de despedida a la ciutat que el veie nèixer. En aquesta ocasió se li tributà homenatge. Acte que tingué lloc a la Societat "ERATO".

Avui, en aquest Aplec, expressió viva de la comunitat de sentiments del poble empordanès, remembrem al preclar figuerenc, oferint al seu fill aquest modest, però sentit homenatge d'admiració i agraïment al gran compositor.

LA COMISSIO

La sardana mitjà d'educació

Per més que dongui voltes a l'assumpte, no arribo a trobar la lògica de l'origen de la sardana.

Dit d'una altra manera: Com és possible que un poble tan ferotgement individualista com el nostre hagi pogut crear la dansa de la germanor i de la disciplina de conjunt?

* * *

Navarra, València i Aragó ténen en les seves "jotas" l'expressió rítmica que correspon al seu caràcter tan individualista com el nostre, i així el folklore d'aquelles regions està d'acord amb la seva manera d'ésser.

* * *

Aquí no. Si bé som mediterranis fins al moll dels ossos i portem, com a tals, el separatisme en la sang —separatisme que, en última conseqüència acaba per reduir-se al "jo"— no obstant hem donat naixença, com a regió, a la dansa de la fraternitat i de la disciplina col·lectiva.

I si bé, tal com déiem al començar, no podem comprendre la lògica d'aquest fet, probem de totes maneres de treure'n tot el suc a fi de que la sardana no té discriminació i reacciona així contra el separatisme tals.

* * *

La sardana no la pot ballar un sol i per aquest fet és ja una reacció contra el "jo".

A més permet rebutjar els balladors que venen a l'anella, perquè la sardana no té discriminació i reacciona així contra el separatisme tribal, reemplaçant-lo per la germanor.

I després vé lo de la disciplina de conjunt: ara tots a la dreta, ara tots a l'esquerra a l'una; ara tots curts, ara tots llargs, sota la direcció d'un cap de colla.

I aquest cap és acceptat bonament perquè sap comptar i distribuir, però mana sense estridències, només amb senzills moviments de la mà o de la testa i alguna que altra paraula, i té l'obligació d'estar per la feina, perquè si perd el fil de la dansa, perd també la seva autoritat.

I és aquí sobre tot que la sardana pot ésser la gran lliçó, perquè acceptar l'autoritat de qui sia, constitueix la pedra de xoc de la nostra idiosincràsia.

En aquest nostre país no es pas que tothom vulgui manar; no; el que passa és que no es vol ésser manat (el "jo" de que enraonavem). I aquesta exageració de l'individualisme ens fa uns inadaptats a la vida moderna, vida de societats anònimes i de governs socialitzants.

Si ens fixem en l'actuació del cap de colla, també serà una lliçó per els qui manen.

Manar no vol dir imposar el "jo" als demés sinó guiar, segons les regles establertes, als qui han acceptat la nostra autoritat cap a una finalitat de conjunt (acabar la sardana a un punt donat, al final d'un compàs previst).

I així la sardana ben ballada —que no vol dir sardana de concurs— és una reacció contra els defectes del nostre temperament.

* * *

A l'acabar aquest assaig voldria tributar un homenatge d'agraïment a aquells sardanistes abnegats que durant anys s'han dedicat a ensenyar a ballar la sardana als nostres petits dansaires. I ja, de manera retrospectiva, un record d'admiració a la Sra. Raguer de Moner (l'àvia d'en Quim Vila) que allà, en temps de la nostra infantesa reunia, a les golfes de la casa pairal del carrer Nou, els nens i nenes del barri per a puntejar amb ells una sardana tocada per un fonògraf primitiu de trompa.

* * *

Fem un esforç, tots per a fomentar la sardana; que el sentit de germanor i disciplina que tot ella respira esborri del nostre poble l'odi i l'anarquia que, en el llarg de la història ens han arruïnat.

Enric GUILLOLA

Segueix el plor d'En Pep Ventura

Tots recordarem haver llegit en els molts articles biogràfics sobre PEP VENTURA i, sobretot, en la magnífica conferència que en el Casino Menestral ens donà l'any 1928, l'eximi escriptor Pere Coromines, titulada "A la recerca d'En Pep de la tenora", que el dia 24 de març de l'any 1875, o sia, el dia de l'enterrament del malaurat músic, tots els seus companys de cobla hagueren d'acompanyar-lo a la seva darrera estada, amb els instruments sota el braç. Això, per escaure's aquell dia, precisament, en divendres Sant i, per tant, no pogueren interpretar —com hauria estat el seu desig— alguna o algunes de les bellíssimes toladades d'aquelles tan sentides i estimades sardanes que tantes i tantes vegades havien tocat junts. Aquesta actitud, donà, aquell dia, encara més sentiment al company i mestre que els deixava per sempre.

I bé, això, ara al cap de noranta anys, que ens sembla una simple efemèrides, ho remarquem en aquestes ratlles perquè avui, com en aquella trista diada del 1875, també seguim amb el plor a Pep Ventura. Ho diem així, per tal de palesar el nostre desconhort —per no dir la nostra vergonya— en veure que al cap de tants anys el nostre poble, el nostre Empordà no ha tingut el desvetllament que li calia per tal de portar a cap, amb tota dignitat i gran amor, l'erecció definitiva del monument que remembrés, per sempre, a l'home que amb els seus cants, amb la seva música tan inspirada i per tothom sentida i corprenedora, ajudà a fer estimar més aquestes contrades i marcà una fita veritable a la nostra dansa amb la instauració de la *sardana llarga*, per tots tant estimada, ben acceptada i sempre respectada.

Avui, repetim-ho, el nostre poble, tothom que estima la dansa més bella i la bona memòria de l'home i senzill músic que en fou el seu creador, es sent compungit, constret, davant l'oblit en el qual s'ha tingut al llarg de tants anys, al malaurat Pep Ventura.

I, com en aquell jorn de l'any 1875, també portem, sinó els instruments sota el braç, com els companys de cobla, si els plec de projectes, d'il·lusions, d'ençà de la nostra joventut, que no hem pogut veure realitzats, malgrat molts esforços per haver-ho tingut tantes vegades —ens ho semblava— molt a prop.

Preguem, de debó, per tal que ara que ens sembla ben encarrilat, no ens porti una nova decepció.

Jacint BOSCH

Símbol d'amor

Toca un flaviol, l'aire pur ja porta
suaus aromes de mar, a nostra plana
el sol brilla més clar, més poderós
i el món dóna la mà fent lo rotllana.

L'Amistat i l'amor, paraules tendres,
somni de tot humà, de tota raça,
esclàten en el cor dels nostres homes
quan apareix el so d'una sardana.

La mà amb la mà i la mirada alegre
el cos es llançarà seguint la dansa;
(la nostra terra florida, gentil,
hi escamparà el seu goig, bella i galana)

Ella ens porta els records més estimats
si la pàtria deixem una vegada;
i a l'ànima li torna el seu somriure
al mig de les tristeses i anyorances.

Sardanes son el símbol que els hi manca
als pobles que han perdut la benhaurança.
Fidels al cant d'amor que d'ella neix
òbrin els nostres cors el seu missatge.

M.ª Teresa PUIG

A propòsit del Monument

Setmanes enrera, per una emissió radiofònica andorrana que ens arribava a través de l'aparell receptor d'un familiar, escoltàvem uns motius musicals que ens delectaren extraordinàriament. Eren uns aires populars rossellonesos la majoria dels quals ja coneixiem ja que en altre temps els cantaven sovint els orfeons de Catalunya, i per constituir així mateix la pasta mollar de bona part de les sardanes d'En Pep Ventura: "El Rossinyol", "On són les oquetes?", "El cant dels ocells" i "El Pardal", la tonada d'aquella cançó que el mariscal Jofre va demanar als músics figuerencs quan aquests, trobant-se a París per primera vegada, volgueren anar a fer-li una serenada, perquè —els va dir— aquella era la cançó que li cantava la seva mare per fer-lo dormir, quan ell era infant. I aquells aires pirenenics com el de "Les noies de Prats de Molló" i altres que el notable compositor Antoni Juncà va prendre per tema central de les seves bellíssimes i robustes sardanes que encara avui fan goig d'escoltar. I així mateix aquelles melodies canigonenques, com la de "Muntanyes regalades", que desprenen tot temps la frescor i la poesia dels alts cims... Quanta bellesa! Com van nèixer aquestes cançons? Qui les va inspirar? De segur que nasqueren com un accident de la mateixa naturalesa, com un bleixar d'una geganta condormida que va treient enfora les seves ànsies vitals, i per això van perdurant a través dels temps ja que d'apagar-se la cançó, voldria dir que s'hauria apagat també aquell bleixar que és el recòndit esperit de les nostres comarques.

Com és sabut, En Pep Ventura havia recollit aquells motius cançonístics de la vella gent de masies i poblets rossellonesos, com ho feia així mateix amb els de la marina i de la plana del nostre Empordà, per exaltar-los tot fent-los vibrar en la seva màgica tenora en el tànyer de la qual, segons han recalcat tots els seus biògrafs, n'era un gran mestre, i aquest és potser el matís més sobressortint de la seva personalitat. Prenia després aquells temes centrals, els posava cap i pota (que, per cert, són la part més vulgar de les seves composicions) i quedaven convertits en les sardanes que tant entusiasaven als nostres avantpassats, que les puntejaven amb la devoció de qui aconsegueix un rite religiós. Altres compositors empordanesos van seguir l'exemple d'En

Pep i així, de mica en mica, es va anar eliminant dels repertoris sardanístics els motius trets de l'òpera italiana i de les sarsueles que estaven en boga en aquells temps i quedaren —amb la nova estructuració instrumental de les cobles, obrada pel mateix Pep (i aquest és, per nosaltres, un dels més grossos mèrits que se li han de reconèixer)— en la dansa autèntica del nostre poble tota vegada que, artísticament, es recolza en una música enterament autòctona.

Això ens porta com de la mà a unes consideracions que en cap manera voldríem que fossin preses com un desafecte al valor artístic i social d'En Pep Ventura, l'obra global del qual pot establir-se com un paral·lel a la del seu coetani Josep Anselm Clavé, per bé que la del nostre conciutadà tingués una transcendència i una àrea d'influència més restringides. Es tracta, doncs, d'alçar-li un monument. Nosaltres, en tot moment en què se'ns ha fet oportú, hi hem contribuït en la mesura de les nostres possibilitats. Però confessem que la idea mai no ens ha acabat d'entusiasmar per semblar-nos excessiva, ja que no participem, ni per temperament ni per convicció, d'aquell "adoracionisme místic" que emporta a molts conciutadans nostres. El pla de realització, però, està en marxa. Fa poc temps que el senyor Marès, encarregat de la part escultòrica de l'obra, va presentar un pla que li fou deixat per a rectificació. I, no obstant, creiem que el pla del senyor Marès era encertat. La idea, segons sembla, era la d'un monument a la Sardana per a honorar a aqueixa com a institució popular i espiritual del nostre poble i per què el poble tot enter de Catalunya recordi que la sardana tingué el seu punt inicial d'expansió en terres de l'Empordà; dintre el monument, unes expressives al·lusions, al·legòriques o figuratives, a Pep Ventura i als compositors empordanesos que el seguiren en la seva inspirada obra naturalment, hi haurien estat molt bé. Ara, si no fos que els noms pres-t'giosos dels senyors Marès i Martínez garantitzen contra tot vulgarisme, es podria tèmber que, en la preocupació d'exalçar singularment, exclusivament, la figura d'En Pep, no quedés el monument com una espècie de falla valenciana que espera la nit de la cremà.

I bé, no pretensem pas minimitzar en cap manera els mèrits i la glòria de Pep Ventura ni d'escalabornar el respecte admiratiu que tots els empordanesos devem a la seva memòria. Si no altres consideracions, ens ho privaria la nostra personal insignificància. Però voldríem —sense exagerat interès— contribuir a evitar la més petita màcula de xovinisme en una obra de glorificació material que ha de quedar per sempre.

Josep M.ª COMTE i MARQUES

Glòria i servitud de la sardana

De seguida que us trobeu a l'Empordà, us venen a flor de llavis aquests inspirats versos de Verdaguer:

“Una gran Plaça me semblà eixa plana,
eixos turons un cercle de gegant,
que, per ballar una gentil sardana
van allargant-se, com amics, les mans”.

I és, precisament, en aquesta gran Plaça, en el nostre Empordà, llevat de l'ànima del país, o com millor ha dit Maragall, el cor mateix de Catalunya, on es fan més vistents, conceptes més sensibles, encara, eis bàsics, tant adients a la festa que estem celebrant, de **MUSICA** i **DANSA**.

Bé convidreu amb mi que tots els sentiments humans, des de la joia al terror, troben, des del principi, la seva expressió més fascinadora, en l'art misteriós dels sons. I ve, amb la música, la dansa, que no és sinó l'expressió plàstica de la pròpia música que tots portem a dins, amb més o menys noblesa, però sempre expressant una veritable necessitat.

I mai com en aquests mirífic Palau del Vent, veiem tan bellament enlairats i harmonitzats aquells dos conceptes de **MUSICA** i **DANSA** com s'esdevé en la **SARDANA**, que ja fa molt temps no podem dir vostra, perquè, amb l'impetu de la tramuntana, ens heu lliurat a tots els catalans d'ací i d'arreu del món i també els que no ho són, tots els tresors de la seva Glòria.

La glòria de la Sardana!: prou els poetes i prosadors i tots els altres artistes, us l'han sabuda cantar, per a que jo, ara, hi pugui afegir un bri més d'elogi. Sí diré, però, que mai no agrairem prou a la regina de les nostres danses, el fet tan necessari, tan urgent!, de donar-nos una idea clara, concreta, del país que es la comunitat, el poble, ben lluny dels fenòmens, terriblement negatius, de la massa, de la multitud.

La sardana és una lliçó vibrant de la unitat en la diversitat, de la disciplina sense coacció, de ritme i de fantasia ensem. També, una manera espontània de retre culte, sense sentimentalismes tèrbols, al sentit reverencial que l'home deu sempre a la dona, avui en plena crisi, possiblement per culpa de tots dos.

Ah, i no ens oblidessim pas, ben al contrari, d'un altre motiu de glòria de la Sardana: vull dir, del seu esperit de germanor, de convivència cordial. Perquè no em negareu pas que la sardana, apart dels seus valors artístics i del seu legítim objectiu de proporcionar un espai, és un microcosmos, un petit món, on es realitzen i s'exalten, com en una petita societat, les més altes virtuts de l'home per a ell mateix amb relació als altres: la col·laboració, la igualtat social davant de la vida i de l'art, la solidaritat davant d'un ideal comú, l'esperit autèntic de germanor, en fi: veus ací una de les més belles fórmules de la convivència nascudes de la intuïció popular que ens atrevim a vincular als postulats de la dignitat humana que enjoïen la providencial Encíclica "Pau a la Terra" de l'inoblidable Joan XXIII...

Més, tota glòria comporta la seva Servitud: cal que l'enorme difusió a Catalunya i a fora d'ella, de la Sardana, no sigui un perillós element d'evaporació del seu perfum espiritual; que el folklore turístic i el que no ho és, l'automatisme i l'snobisme, no en malmetin la gràcia, com una rosa en mans grolleres. Aquesta és la servitud que apuntem: la de vetllar, malgrat el risc de la impopularitat, per la puresa essencial, que no tots els concursos —per exemple— ens garantitzen; cal que la sardana sigui un mitjà, no una finalitat per ella mateixa, que prou ens ho proclama la directriu del pensament franciscà: l'Art, totes les coses, han estat creades al servei de l'home per tal que aquest serveixi millor a Déu.

I a mantenir la glòria i defugir la servitud, quan a la Sardana, tinguem a primer terme sempre, com un dels seus ressorts més eficaços, els concerts. El bon sardanista necessita posseir una formació musical, sense la qual tots els defectes el poden, si més no, temptar. Veus ací que els concerts de sardanes són com finestrals oberts al sol del bon gust i del coneixement profund de les íntimes meravelles de la nostra dansa.

Voldríem, ara, tractar del programa d'avui i ens dol que, per diverses raons, ho haguim de fer breument i, encara, només en algun dels seus aspectes. Sense demèrit dels altres autors, hi figuren, com diria Josep Miracle, els Quatre Evangelistes de la Sardana: Pep Ventura,

Juli Garreta, Enric Morera i Joaquim Serra Coromines, que amb això, ja és feta llur màxima lloança. De Pep Ventura retreurem ací les paraules definitives de l'enyorat Mestre Lluís Millet: "Es el gran Poeta de la Melodia", de Juli Garreta (ai aquell clam de la tenora en "Juny"!) un intuitiu genial; d'Enric Morera, flama sempre cel amunt; i de Joaquim Serra, ardència i tècnica, en un equilibri perfecte. I no vull deixar d'alludir, d'entre els altres autors del programa, el Mestre Cassià Casademont, (del qual he escrit una monografia encara inèdita) talent musical de primera línia que caldria, amb justícia, fos més recordat, en les audicions d'arreu del país.

* * *

Si ha estat dit que "la Bellesa és una harmonia vivent", volem una cosa més bella, més amarada de gràcia equilibrada en una meravellosa fusió de forma i fons, música i dansa regal dels àngels en Festa Major perpètua, que la SARDANA?

I també és un gran estimul, un gran conhort i una triomfal alegria, com si brollessin d'una nova Font de Juventa, sempre generosa d'indeclinables vitalitats. Així he vist la nostra dansa gloriosa, d'infant, de jove i en la maduresa dels anys, ballant-la i escoltant-la, en una mena d'encantament que m'ha fet escriure, per exemple, i amb això acabo aquest parlament, la següent evocació a l'alta muntanya:

La tarda vibra de llum. Quina olor de pi perfuma la Plaça! Com lluen, al sol, els fiscorns! Els vaillets riuen perquè en el ventre del contrabaix, hi cabria el músic que el toca. Ja tothom és al seu lloc. La tarda vibra de llum. Quina gentada! Va!... Moment flamejant de Tradició i de Fe. Les mans dels balladors s'entrellacen, enlaire, com torxes crepitants de germanor. I esclata la tenora ardidament. Oh, no sentiu quin goig de viure arbora tots els cors? La tarda vibra de llum! Quina olor de pi perfuma la Plaça!...

Tomàs ROIG i LLOP

Text de la dissertació que devia pronunciar a la Sala Juncaria, el 29 d'abril passat, en commemoració del Dia de la Sardana, el culte advocat i publicista En Tomàs Roig i Llop i que per indisposició quedà sense efecte.

Amistad

Me han pedido algo para el programa del IV Aplec. Para uno de ellos me hicieron una entrevista. Para el último envié la letra de la sardana, "Les campanes del meu poble" que se estrenaba entonces. En esta ocasión no puedo hacer lo mismo, porque, aunque creo firmemente que las sardanas han de tener su letra, no parece ser este el criterio general y mal puede romper una lanza en favor de estas ideas el que menos títulos tiene para ello.

Así pues, en "Bons amics" solo me he preocupado de la música, naturalmente que limitado por mis conocimientos que no son muchos. No sé lo que he obtenido, porque en esto, como en toda creación, el autor es el que menos conoce o supone el resultado de público que obtendrá su obra. Solo sé que me han impulsado dos sentimientos de amistad.

Amistad al pueblo de Figueras, en el que he pasado los veinticinco años de paz, que para mí han sido de paz y de fraternal convivencia con una población llena de hermosas cualidades humanas. Y de amistad para un matrimonio, valenciano él, catalana ella, que han sabido avanzar por la vida, dotados de dispares caracteres, pero con una unanimidad perfecta en lo más perfecto que Dios creó. El amor conyugal. Y también en el culto a la amistad.

Dedico, pues, esta sardana "Bons amics" a mi buena amiga Pilar Usó, barcelonesa de pura cepa, trasplantada a Valencia, con el deseo de que, cuando sienta sus notas, recuerde a su hermosa tierra, a través de la música de este buen amigo casi ampurdanés.

Rafael MARIANO

Rosa rogent

a Emília

Es Santa Creu
festa galana
de l'Empordà
i la sardana.
El sol de maig
els cors escalfa;
batega el pit;
flor a la gaita.

El flaviol
en trenca l'aire
amb xiflets
d'auzell que salta;
sona el fiscorn,
el tiple canta
contes d'amor,
cançons de pàtria.

Què passa enyuany,
quí és que hi manca?
Per què el jovent
no obre dansa?
Falta l'amic
de mil ballades,
trista buidor
que ens aclapara.

Rosa gentil,
per què no balles?
No tinc la mà
que m'enllaçava.
Rosa rogent,
rosa endolada,
els ulls ardents,
branca trencada.

“Ploro per tú...”
fà la tenora;
el verderol
no canta plora...
Del cel serè,
sens grop ni taca,
se'n sent l'alè
de veu aimada:

“Balleu companys,
braços enlaire,
que no vol plors
qui en fou dansaire.
Rosa rogent,
rosa estimada,
fes el cor fort
¡Que ets catalana!”

J. ROSA

Deliciosa
i econòmica

...i en llur llar...

GASOSA **Familiar**

I. C. A. S. A.

COLON, 30

FIGUERES

La sardana cantada

La sardana no seria totalment representativa si es resistís a ser cantada. La melodia, el ritme de la sardana, urgeixen la seva expansió com a dansa i com a cançó. Tal vegada l'haver oblidat el cant —la lletra— de les sardanes, ha ajudat a la crisi que aquesta actualment està sofrint. I es compren. Sense cant, limiten la sardana a una única forma expressiva —la dansa— que necessita per a desenrotllar-se unes circumstàncies a vegades difícils d'obtenir: una cobla, una munió de gent, un saber ballar... En canvi, el cant el podem portar a flor de llavi a tothora i en qualsevol lloc.

Seria interessant fer un estudi profund cercant el per què s'ha anat perdent el cant de les sardanes. Avui, no es canten sardanes. És cert que es canta poc. S'ha perdut força aquell costum que encara recordem de la nostra infantesa, no massa llunyana, d'acompanyar la nostra dansa amb el cant. Ara no es canta tant com abans i, si es fa, els balls de darrera hora se'n emporten la supremacia. El fet es significatiu i segurament ens faria desembocar en conclusions pessimistes. Es canta poc i no es canten sardanes. Adhuc, les agrupacions corals, inclouen en el seu repertori, un número de sardanes limitat —gairebé només les tradicionals— sense afegir-n'hi de noves.

Arribem a pensar que o bé no s'escriuen sardanes de fàcil captació per a ser cantades o bé de que no es fan lletres que valguin la pena. Tal vegada els dos extrems esmentats s'ajunen. Són pocs els meus coneixements musicals; no obstant, tinc la impressió de que els autors de sardanes es deixen influenciar per la moda. La sardana té una forma justa, precisa que no admet diferències en la forma de "construir"; però les admet en la forma de "dir". Es fan sardanes seguint les normes exigides; però, dintre la regla, s'hi noten sèries desviacions que no fan a la sardana popular. Hem sentit sardanes difícils. Direm, potser que Bou, no fou un tècnic. No obstant hem d'admetre que sapigué penetrar l'esperit del poble i el sapigué expressar. Aquest és el nostre parer:

em "tecnificat" massa la sardana i ha perdut alenada d'esperit, poesia. Això per una part; per altra, a les nostres sardanes els falta lletra digna, inspirada i de clar valor literari.

Una sardana sempre ha de dir quedcom. I ho ha de dir per mitjà de la música i de la lletra, unides en espiritual maridatge. No compremem que s'escriguin sardanes sense lletra, com tampoc compremem per què es posen a vegades en les sardanes aquestes lletres insubstancioses i sense calitat. La lletra, en la sardana, té quasi la mateixa importància que la música. Valgui saber que moltes sardanes s'han mantingut en repertori, gràcies a la lletra. Podria dir que avui coneixem sardanes escrites ja fa anys, per la lletra que se'ls ha posat darrerament. Una bona música i una bona lletra, son dos elements que inviten a que la sardana es conegui i sigui cantada tant per les agrupacions corals com pels particulars, amics d'aquesta joiosa expansió.

Tan de bo tornessim al temps en que la sardana era cantada popularment, signe evident de la seva vivència en la intimitat de tots.

Mn. Manuel PONT

IV Aplec de la Sardana

FIGUERES

23 MAIG DEL 1965

**Cobles: A. M. O. G. A. - Principal Bisbal
Principal Figueres - Selvatana**

PROGRAMA

MATÍ, a les 10

Al Parc Bosc Municipal

PRIMERA AUDICIÓ DE SARDANES

TARDA, a les 4

Al Parc Bosc Municipal

SEGONA AUDICIÓ DE SARDANES, en el transcurs de la qual es tributarà homenatge al compositor figuerenc **Antoni Juncà i Soler.**

TARDA, a les 7 (simultàniament amb l'Aplec)

A la Plaça Comerç, expressament acondicionada

GRAN BALL a càrrec de les Orquestres

Pral. Figueres i Pral. Bisbal

NIT, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

TERCERA i ÚLTIMA AUDICIÓ DE SARDANES

Cobles **Selvatana i A. M. O. G. A.**

Seguidament, a la Plaça Comerç

LLUIT BALL per les esmentades Orquestres.

COBLES, SARDANES I AUTORS

- P. F. **Principal Figueres**
P. B. **Principal Bisbal**
A. **A. M. O. G. A.**
S. **Selvatana**

MATÍ, a les 10

Al Parc Bosc Municipal

P. F.	<i>Festeig</i>	R. Viladesau
A.	<i>Cant de tardor</i>	J. Verdier
S.	<i>Gelosa</i>	M. S. Puigferrer
P. B.	<i>Veles i gavines</i>	Ll. Albert
P. F.	<i>De Cassà a Ceret</i>	J. Coll
A.	<i>El ferm</i>	H. Vilamanyà
S.	<i>Flor d'anyorança</i>	V. Bou
P. B.	<i>75 aniversari</i>	C. Saló
P. F.	<i>La Font del Mont Perdut</i>	J. Bonaterra
A.	<i>L'Aplec de Figueres</i>	F. Mauné
S.	<i>Sardana del vailet</i>	Pep Ventura
P. B.	<i>Ginesta ran de mar</i>	Ll. Lloansí
CONJUNT	LLUNY DE MA PATRIA	(1) ANTONI JUNCÁ
P. F.	<i>Nani</i>	E. Gratacós
A.	<i>La Font de l'Albera</i>	(2) E. Morera
S.	<i>Gala</i>	J. Cristau
P. B.	<i>Tot jogant</i>	E. Sans

TARDA, a les 4
Al Parc Bosc Municipal

P. F.	<i>El petit Gabriel</i>		F. Sirés
P. B.	<i>Cavalleresca</i>		J. Serra C.
P. F.	<i>Canço alegre</i>		J. Vicens (Xaxu)
P. B.	<i>Bandera d'Aplec</i>		R. Viladesau
P. F.	<i>Records de Calella</i>		V. Bou
P. B.	<i>Bons amics (estrena)</i>	(3)	R. Mariano
S.	<i>Xitoi</i>		N. Paulis
A.	<i>Grumeig</i>		M. S Puigferrer
CONJUNT	LES NOIES DE PRATS DE MOLLÓ		ANTONI JUNCÀ
P. F.	<i>Parc deliciós</i>		R. Vilà
P. B.	<i>Cançó de l'Empordà</i>	(4)	J. Baró Güell
S.	<i>Baixant de la Font del Gat</i>		E. Morera
A.	<i>Gatzara carnavalesca</i>	(5)	ANTONI JUNCÀ
S.	<i>La petita Josefina</i>		R. Palmada
A.	<i>Per tu, Paquita</i>		F. Mas Ros
S.	<i>Ma i manetes</i>		M. Font
A.	<i>Terra nostra</i>		B. Vallmajó

NIT, a les 10

A la Rambla Sara Jordà

S.	<i>Himne a l'Empordà</i>		Ll. Albert
A.	<i>Dolces carícies</i>		P. Massats
S.	<i>La vaca cega</i>	(6)	ANTONI JUNCÀ
A.	<i>La Santa Espina</i>		E. Morera

Vegi's notes Programa (1), (2), (3), (4), (5) i (6),
referents a les sardanes senyalades, en la pàgina següent.

NOTES PROGRAMA SARDANES

- (1) Viu record de les seves anyorances, es aquesta sardana que, el Mestre Juncà composà mentres estigué destinat a Marroc.
- (2) Al escaure's enguany el centenari de la naixença del gran compositor N'Enric Morera i Viure, la Comissió ha volgut commemorar aquesta efemèrides programant a cada una de les audicions de l'Aplec, sardanes d'aquest gran músic, entre elles "La Font de l'Albera", la lletra de la qual, original dels poetes rossellonesos Josep Sebastià Pons i Gustau Violet, figura en les pàgines d'aquest Butlletí.
- (3) Es la quarta sardana que composa el nostre conciudadà En Rafael Mariano tant vinculat al nostre Aplec, doncs de la seva producció que compren una per any, des del seu inici ens reserva la prioritat de l'estrena.
Precisament enguany que Ràdio Girona a establert el concurs de sardanes pensava presentar-la al mateix, però va desistir per reservar al nostre Aplec les seves primícies. Està dedicada a Na Pilar Usò, dama catalana resident a València i d'aquí procedeix aquest títol tant expressiu, com expressives són també les seves notes. Desitjem que tan bella composició complagui al nostre públic i també a la dama a qui va dedicada.
- (4) Sardana dedicada per l'autor al record del qui fou el seu mestre i car amic N'Antoni Juncà i Soler.
- (5) Sardana humorística, dedicada al Casino Menestral Figuerenc, que fou premiada en el Concurs Sardanista convocat per l'Associació de la premsa de Barcelona, en Abril del 1946, constituint el Jurat Qualificador els Mestres Eduard Toldrà, Antoni Pérez Moya i Antoni Català.
- (6) Inspirada en la poesia del mateix nom del gran Maragall, constitueix una de les millors obres del Mestre Juncà, quina poesia també es trobarà més endavant.

NOTES i ADVERTIMENTS

INFORMACIO. Per mitjà d'una xarxa d'altaveus rodiofònics connectats en la tribuna de l'organització, es donaran les informacions addients al bon desenvolupament de la festa i també les notes d'interès del públic.

VEHICLES. Els cotxes dauran aparcar en els llocs assenyalats per la Guardia Municipal. També els bicicles motoritzats o no, ho faran en els espais assenyalats per a ells.

INSTAL·LACIONS DE VENDES. Per a fer instal·lacions de venda dintre el recinte del Parc Bosc és precis obtenir l'autorització de la Comissió Organitzadora de l'Aplec.

BUTLLETI-PROGRAMA. A la tribuna de la Comissió, estaran a la venda el Butlletí-Programa, bell record d'aquest Aplec, al preu de 15 pessetes.

PREVISIONS. En cas de pluja o mal temps la ballada tindrà lloc a la Plaça del Comerç, expressament acondicionada.

Lloats sien els inquietes

Quins mal de caps us doneu! —deia el filisteu al jove inquiet—. Què hi guanyareu amb tant d'esforç com malgasteu... Viviu tranquils i deixeu fer.

—Solament la vida inquieta és vida. De totes les qualitats de l'ànima la més excelsa és la inquietud. Solament el viure de l'esforçat es un viure. Amb joia o amb torments, amb sort o amb dissort, solament la vida de l'apassionat es digna d'ésser viscuda.

—Ningú us ho ha d'agraïr...

—I la satisfacció del deure complert?

—Falòrnies... i res més que falòrnies.

I el jove inquiet va trescant sa via amb la mirada fita a les estrelles, l'esguard sembla contemplar un esdevenidor triomfal. Llurs petjades fermes, trepitjen la pols del camí, que passatgerament sembla embrutir la seva vestimenta, llurs petjades decidides llencen enllà els còdols que la mala fe posa a l'abast de les seves passes.

El jove inquiet sent en el seu esperit un neguit estrany un anhel de saber, un afany de corregir o d'esmenar ço que al seu ésser íntim es refereix: un interès especial per a estudiar i per convertir en actes els seus desigs. En la seva forma més pura la inquietud es un fervent impuls de l'esperit que ansia el bé pel bé, un desinteressat interès per tot ço que se'ns apareix reclamant la nostra experiència, el neguit natural del qui, en començar una obra que li sembla desproporcionada a la seva capacitat, bralla en desigs d'estudiar, de perfeccionar-se i millorar per a ésser a l'alçària de la seva empresa.

La inquietud es el mòbil de les grans idees, i d'elles nèixen els grans sentiments. L'esperit inquiet sent la dolor dels mals que a altres atormenten. Per un pregó sentiment de justícia comprèn tot el que deu a l'atzar. Despullat d'oripells pensa que res es ben seu, sinó fill d'heretament o d'educació, bens que obliguen a qui els posseeix a ésser quelcom

més que un home culte: a contribuir a millorar les condicions dels que en nèixer o en el transcurs de la vida fóren menys sortosos.

La inquietut és el sentit i la direcció de l'esforç, és el propulsor que ha de vèncer amb la seva ajuda la nostra inèrcia. Sense inquietut no hi ha més vida que la material.

Lo essencial és que aqueixa inquietut resti viva, persistent i no es condormí amb el tic-tac de la vida.

Davant els joves inquiets que s'entreguen a la noble tasca de dignificar les coses de la terra, els cants, les músiques, l'art, la dansa de la terra, cal treure's el barret; fer-los-hi acatament.

Lloats sien els homes que senten abrutzada la seva ànima per un afany de superació, de dignificació.

Lloats sien els joves del Foment de la Sardana que treballen i lluiten i s'esforcen per a dignificar la dansa de la terra.

VELIVOLE

Extret de "LA DANSA MES BELLA"

Portantveu del Foment de la Sardana de Figueres (Maig 1928)

La sardana

El origen de la sardana es muy antiguo; pero la tradición en parte aclara esta oscuridad y abre camino para adivinar su historia.

Es opinión generalmente admitida por doctos escritores nacionales y extranjeros que la sardana procede de la antigua Grecia clásica y es derivación de otra danza más primitiva. Así opinó, entre otros, el genial poeta Provençal, Federico Mistral, cuando la vio danzar al visitar Cataluña en 1868.

El atribuirle tal procedencia debióse sin duda al recuerdo del poema homérico "La Ilíada", en donde se describe una danza bailada en rueda por mancebos y doncellas cogidos de las manos, y que, según versión a la prosa castellana, debida a Luis Segalá y Estalella, se expresa literalmente en la forma siguiente:

"El ilustre cojo de ambos pies (Vulcano) puso luego una danza como la que Débaló concertó en la vasta Cnoso en obsequio de Ariadna, la de las lindas trenzas. Mancebos y doncellas hermosas, cogidos de las manos, se divertían bailando: éstas llevaban vestidos de sutil lino y bonitas guirnaldas, y aquéllos, túnicas bien tejidas y algo lustrosas, como frotadas con aceite, y sables de oro suspendidos de argénteos tahalíes. Unas veces moviendo los diestros pies, daban vueltas a la redonda con la misma facilidad con que el alfarero aplica su mano al torno y lo prueba para ver si corre. Gentío inmenso rodeaba el baile y se holgaba en contemplarlo".

Juan Maragall, refiriéndose a los impulsores de la sardana, ha dicho:

"Sacerdotes los llamaríamos de un culto, que con mística danza vienen y van, llevados por un oculto símbolo".

De ahí, nació aquella parte poética o canto insuperable, cuando dice:

"la sardana és la dansa més bella
de totes les danses que es fan i es desfan".

Sabido es que hay danzas parecidas a la sardana, en que jóvenes y doncellas se dan las manos. No obstante, se ignora en absoluto cómo tomó carácter y fue definiéndose en la forma nuestra.

En cuanto a su aparición en tierras de España, no cabe duda y puede así darse por indiscutible que la hizo en el Ampurdán, comarca pródiga en reminiscencias y en evocadores recuerdos griegos.

El periódico barcelonés "La Noche", de 4 de octubre de 1927, en un artículo titulado "La influencia catalana en Rumania", decía:

"Cuando los rumanos ven bailar la sardana, quedan asombrados del parecido que tiene con la "Sarba" rumana. Se baila del mismo modo, con la sola diferencia de que los rumanos han sustituido el tamboril por el címbalo. La semejanza fonética entre la voz catalana sardana, la húngara "csardas", la rumana "sarba" y la griega "sirtos" puede probar acaso que la sardana tiene sus variantes en Hungría, Rumania y Grecia, entre otras".

No falta quien le atribuye una base legendaria y muy remota, retro trayendo el uso de este baile reposado y grave a los tiempos de los monumentos megalíticos, cuando los hombres rendían culto al sol. Se ha querido fundar esta conjetura en la circunstancia de constar la llamada "sardana corta", que es la más antigua, de ocho compases denominados cortos y dieciséis largos, la suma de los cuales es de 24, o sea, la duración del día completo. Se admite, sobre esto también, la parte musical o introducción encomendada al caramillo, imitación del jubilante canto del gallo, a su primera parte sombría, simbolizando acaso la noche, y a su parte final, alegre y bullidora, como si proclamara el triunfo del sol, espíritu originariamente religioso que debió de informar su creación en pleno mundo pagano.

Hay quien afirma, también, que proviene de Cerdena (Sardagna), donde en épocas remotas la bailaban durante el tiempo de la siega y en las fiestas agrícolas, consagradas a Ceres, Diosa perteneciente al antiguo culto griego. Entre ellos, convencido, Mosén Cinto Verdaguer, ya que, según discurso leído en el certamen literario celebrado en La Bisbal, el día 15 de agosto de 1901, dijo textualmente, sentando su afirmación rotunda:

"Veus aquí'l reguitzell dels sards, a qui deveu el ball de la sardana, i àdhuc algun rastre de vostra fesomia".

Eran los "sards", los sardos, naturales de la isla italiana de Cerdeña.

Según la mitología, existió un sardo, hijo de Estenelo, que condujo una colonia griega a una isla del Mediterráneo, la cual tomó su nombre, transformado con el transcurso del tiempo en Cerdeña.

La etimología de la palabra sardana parece apoyar la opinión de Mosén Cinto.

Y por último encontramos una raza primitiva denominada "sardones" que pobló el Norte de Cataluña y del Rosellón, extendiéndose por las llanuras y montañas, hasta Cerdeña. ¿Eran los mismos sardos u otra raza celta anterior? Su similitud con la "sardana" no difiere mucho.

El perfeccionamiento de la sardana, de todas formas, se debe al Ampurdán y su estado actual, entre otros, a nuestro inolvidable Pep Ventura, quien dio a la sardana su detalle final con la introducción de la tenora, que tanto nos entusiasma con sus notas.

Por ello, Figueras, se apresta de nuevo a celebrar su "QUART APLEC DE LA SARDANA" que, sin duda alguna, obtendrá renovado éxito como los conseguidos en los anteriores.

Luis CASTELLO CUSI

Enric Morera i Viure

(1865 - 1942)

En aquest mes de maig que celebrarem l'aplec, fa cent anys, Enric Morera i Viure, neixia a Barcelona al carrer de la Cometa, el dia 22 de maig de 1865. Encara no tenia dos anys complerts quan els seus pares se l'emporten a Amèrica del Sud. Del seu mateix pare va prendre les primeres lliçons de solfeig i piano. Amb un altre mestre aprengué violí. Enric, tenia una bonica veu atiplada i cantava en les esglésies, llavors vivien a Còrdova una de les principals ciutats de la República Argentina, on el seu pare feia d'organista a la catedral, i era director de la Banda Municipal. Enric Morera, també tocaba a la banda, primer com a campanòleg i després com a cornetí.

Veient que el fill tenia tanta disposició per la música tornaren a Barcelona per a continuar els seus estudis, el seu pare va buscar-li un mestre bo que a més pogués aprendre harmonia. Fou deixeble d'Isaac Albéniz.

Als divuit anys anava a Brusselles, allà va entrar en relació amb els mestres més famosos, alternant amb ells i assistint als principals concerts, va passar-hi cinc anys, estudiant i sentint bona música, i ja ben format en tots conceptes tornà a Barcelona.

A mida que s'anaven coneixent les seves obres alguns compositors aixecaren la seva veu en contra segurament per por a la competència, d'una manera especial quan va estrenar "Dansa dels gnoms" en "l'Associació Musical" aquella obra era plena d'innovacions, vigorosa, estranya i fantàstica alhora. Però el dia fort que es feren sentir més les protestes, diu que fou quan "La Societat Catalana de Concerts" dirigida pel Mestre Nicolau, va estrenar-li "Introducció a l'Atlàntida" poema simfònic, basat en l'obra de Mn. Cinto Verdaguer, ferm i ric en melodia i sabiament instrumentat estil Wagner.

Tots els artistes millors de Catalunya, escultors, pintors i literaris, els de més fama Casas, germans Llimona, Mn. Cinto Verdaguier, Rusinyol, Maragall, Iglesias, Guanyabens, Caselles, etc. es posaren al seu costat i l'animaven a escriure, gràcies aquest caliu va arribar a produir: nou òperes; cinquanta obres de teatre líric; vint-i-vuit sardanes corals, entre elles la que es farà immortal amb lletra de Joan Maragall "L'Empordà"; unes setanta sardanes per a ballar i de concert, melodies i cançonetes per a cant i piano; unes quaranta, amén de unes trenta obres per a orquestra, i vàries de diversos temes inclús algunes de caràcter religiós. També li conexem un "Mètode de Música" i un llibre "Autobiografia" en total va escriure 650 obres.

Va dirigir el chor "Catalunya Nova" que va encendre el caliu molts anys de cara l'esperit racial de la terra.

Fou sots-director de l'Escola Municipal de música de Barcelona i són molts els músics que el recorden per haber après d'ell bones lliçons.

La seva vida es com una novel·la per les diferents facetes que conté, i són moltes les anècdotes que d'ell es contenen. Els seus detractors el pinten com un home ferotge, perquè quan estava seriós tenia una cara de pocs amics, però ai, que poc el coneixien, quan es donava als amics, era com un infant dins d'un cos d'home gran.

Quan el va despedir el mestre Fievez, a Bruselles, li va dir: Quan arribeu a Catalunya feu una visita de cortesia als compositors més destacats, perquè vegin que sou humil encara que teniu un caràcter un xic violent i sou massa sincer, si us reben amb indiferència i us combaten, vós endavant sense por, car aneu ben armat.

I després d'haver triomfat amb gran coratge fent front a tots els vents, moria a Barcelona l'any 1942, quan la música Catalana pel sol fet d'ésser catalana, era menystinguda i quasi arreconada en les lleixes dels nostres arxius.

La música del mestre Morera en el centenari del seu neixement que ara celebrem, ha d'ésser més programada per totes les institucions musicals i no cal dir que nosaltres els sardanistes som els que tenim de moment, la manera de fer-ho ja que la sardana eixampla cada dia els seus horitzons.

Antoni VIVES i BATLLE

La Font de l'Albera

Música del Mestre MORERA

Festa major i assenyalada
al temps joliu del raïm verol;
si per Sant Pere la fa Prades,
Ceret la canta a Sant Farriol.

A Sant Farriol canta Ceret
vinga el flabiol i el tabatet!
Festa d'estiu, festa daurada
De sa Església eixirà el Sant
—que és l'advocat de l'encontrada—
entre les atxes flamejant.

Si és Sant Cristau, porta un infant,
i si és Sant Pau, un llibre sant.
Si és Sant Galdric, el donadó,
la pluja escampa al Rosselló.

—Quina fruita te plau?
Llesta, llesta en la cistella
—La cirera me plau,
la maduixa vermella.

—Jo m'estimi milló
la pera moscatella.
—Jo m'estimi milló
l'agre-dolç aranyó.

—Quina fruita te plau?
Llesta, llesta en la cistella.

—El préssec ros me plau
quan el pica l'abella.

—Jo m'estimi milló
la figa sucarella.

—Jo m'estimi milló
un menjar de senyó.

—Quina fruita te plau?
Llesta, llesta en la cistella.

—La mangrana me plau
al ram quan s'escrabella.

—Jo m'estimi milló
un petó de donzella.

—Jo m'estimi milló
ta boca de pinyó.

Festa major i assenyalada.
al temps joliu del raïm veri:
Si per Sant Pere la fa Prades,
Ceret la canta a Sant Farriol.

Gustau VIOIET
i Josep S. PONS

Extret de "LA DANSA MES BELLA"

Portantveu del Foment de la Sardana de Figueres. (Gener 1928)

*Per assaborir els sis refrescos millors del món,
cal demanar*

GINGER ALE
SPUR COLA
FÀBULA
LLIMÓ
AIGUA TÒNICA
CLUB SODA

de la Casa

UNA EXCLUSSIVA DE

I. C. A. S. A.

COLON, 30

FIGUERES

La sardana, símbolo y medida

Mucho significan en todos los órdenes como afirmación de personalidad colectiva estos "aplects" de sardanistas: que se exteriorizan con manifestaciones extraordinarias de conjunto, de alegría, de fiesta popular y de convivencia fraternal. Y este nuestro de Figueras, tiene una significación especial porque Figueras se siente orgullosa de ser la cuna de la actual forma de la sardana, gracias a la corazonada genial de Pep Ventura reformando la "cobla". Porque la danza en su forma popular, es cosa que siempre existió, aunque siempre hubo la diferencia entre lo que se bailaba en los salones señoriales y lo que el pueblo danzaba, en los pocos momentos que pudiera dedicarse a la alegría y al descanso: que no deberían ser demasiados ni demasiado alegres para el "gran pueblo", pobre, hambriento, ignorante y pesimista desde siglos, antes de que se hablara del nivel de vida y de los seguros sociales.

El ritmo binario o terciario de la mayoría de las danzas de la época medieval, pasa a la danza popular: y concretamente, a las de compás binario se reserva la danza colectiva, abierta, como la farándola provenzal o nuestro arqueológico contrapás, o cerrada, como ahora concebimos nuestra actual sardana; y así, modelo de danzas coherentes, la séptima sinfonía de Beethoven; o la recopilación, creada a través del compositor, como las "suites" de Bach, deliciosas al clavicémbalo y brillantes y esplendorosas en la orquesta, incluso breve; magníficos trozos, válidos como auténticas sardanas sin modificarlos, se espigarían en muchos autores, así en "el sueño de una noche de verano" de Mendelssohn, en la "sinfonía del reloj" de Haydn y muchos otros, que hemos de suponer coincidencia, pero es curiosa coincidencia porque precisamente evocan situaciones parecidas a nuestra sardana: y de ahí, su ritmo igual.

Pero cuidado! que la sardana no es sólo ritmo binario: es también armonía, tiene su contrapunto musical, quedando la música y el movimiento, íntimamente compenetrados una y otro: porque la sardana, inseparable de su música, es belleza de líneas, es la expresión de un movimiento bello, de carácter colectivo, ordenado, dirigido y reglamentado para que la expresión de la alegría de la forma y del dinamismo de todos, formando una unidad, quede en sus justos límites estéticos, transfigurados los propios danzantes en actores y espectadores al mismo tiempo, dirigidos y ejecutantes a la vez, de una danza que nunca se hace csesmesurada en el tiempo ni en el espacio, ni la obsesión del ritmo que en otros mueve todo el cuerpo, puede nunca convertirse, en nuestra sardana, en una repetición inconsciente y anárquica del mismo movimiento, lindante con el histerismo o la anulación irreflexiva de la función estética. Por el contrario, en nuestra sardana ese movimiento estético se realiza espontáneamente, de manera auténtica y siempre original dentro del orden, con la danza en que se mueve todo el anillo mágico alternativamente, expresivo y alegre y a la vez serio, animado siempre con el sencillo y armonioso trezado de los pies, del movimiento de los brazos, evidente sostén visual, como sostienen los tonos graves las frases graves en la música; la sardana es una danza que es alegre y seria, como movidos por una lejana orden telúrica que todos los que bailan tienen conciencia de realizar, como un rito estético, exacto y elevado como las cósmicas gravitaciones, presentidas y quizá evocadas en lo más íntimo por cada uno y por todos los danzantes, acaso sin siquiera proponérselo, pero que se lleva en el fondo del alma.

Quizás por este enraizamiento popular de la exactitud kepleriana, se haya dicho que la sardana era una ancestral supervivencia de un himno rítmico al sol, una danza sagrada a la regularidad interestelar. Quizá sí, pueda provenir nuestra actual sardana de esa supervivencia cósmica, anterior quizá a la prehistoria, y que ahora los científicos, historiadores, sociólogos y folkloristas se empeñen en descifrar. Pero para nosotros se justifica en nuestro espíritu, abierto, franco, ordenado, juicioso, y sabiendo siempre colocarnos, lejos de las explosiones primarias, en unos justos límites de alegría y de equilibrio, llevando cada uno de nosotros la representación de esas esencias de nuestro pueblo, que perduran incluso a pesar del mestizaje a que nuestro Ampurdán ha sido

scmetido, (como lugar de paso que ha sido siempre entre dos culturas), alternado en su brío y preponderancia en todas nuestras costumbres populares, tomando la categoría de rito colectivo y esperanzador, de inspiración enraizada a la tierra, y proyectada hacia su complemento: e. de su cielo azul transparente como ninguno, sus montañas de incomparable proporción y equilibrio, y su anchuroso mar, que sabemos limitado entre costas que han escuchado los acentos helénicos y tomado su definitivo carácter elegante, sensato y equilibrado, —artístico en fin—, de la popularizada y aristocrática raigambre latina, faro y guía, aún hoy, de nuestra cultura occidental.

Esa es la verdadera esencia y la auténtica importancia que para nosotros tiene nuestra sardana popular, auténtica, en la que caben todos, que necesita de todos, pero que puede prescindir de los que no quieren someterse a su ritmo, y a su esencia vital y significativa. Sí, simbólicamente significativa y exacta.

C. RABANE

La vaca cega

Topant de cap en una i altra soca,
avançant d'esma pel camí de l'aigua,
se'n ve la vaca tota sola. Es cega.

D'un cop de roc llançat amb massa traça,
el vailet va buidar-li un ull, i en l'altre
se li ha posat un tel: la vaca és cega.

Ve a abeurar-se a la font com ans solia,
mes no amb el ferm posat d'altres vegades
ni amb ses companyes, no: ve tota sola.

Ses companyes, pels cingles, per les comes,
pel silenci dels prats i en la ribera,
fan dringar l'escallot, mentres pasturen
l'herba fresca a l'atzar... Ella cauria.

Topa de morro en l'esmolada pica
i recula afrontada... Però torna,
i baixa el cap a l'aigua, i beu calmosa.

Beu poc, sens gaire set. Després aixeca
al cel, enorme, l'embanyada testa
amb un gran gesto tràgic; perpelleja
damunt les mortes nines, i se'n torna
orfe de llum sota del sol que crema,
vacil·lant pels camins inoblidables,
brandant llànguidament la llarga cua.

Joan MARAGALL

Manifest sardanista

NOSALTRES, ELS SARDANISTES, conscients de la responsabilitat contreta amb el nostre poble i la nostra època, manifestem ser testimonis de l'esperit de pau, llibertat i germanor universal que enyora la Humanitat.

La sardana ens ha ensenyat que totes les valors espirituals procedeixen de Déu, el qual ha donat als homes raó i consciència de la terra i de la sang, de l'ordre i l'harmonia, del dret i la llibertat, tant bellament expressat en el cercle, figura geomètrica perfecte.

Aquella dansa honesta, assenyada i racialment catalana, joia dels empordanesos d'ara fa cent anys, ha esdevingut dansa representativa i simbòlica d'un poble insubornable que fa arribar el seu missatge d'esperança a tots els homes de bona voluntat.

Ja no és només "la dansa sencera d'un poble", com definia Maragall, sinó que ha esclatat superant àdhuc el concepte de dansa per encarnar-se en símbol d'un esperit que vol acoblar tota la humanitat.

NOSALTRES, ELS SARDANISTES, creiem en les virtuts essencials de la sardana i veiem en ella la imatge ideal d'un món nou, on els homes són lliures i iguals en dignitat i drets, i aquests drets i aquesta dignitat es posseeixen "sense distinció de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició". (Article 2 de la "Carta de Declaració de Drets Humans" adoptada per les Nacions Unides. 1948).

De la sardana hom n'entra i en surt quan vol i mai no es destrueix la imatge perfecta del cercle. A la sardana hi cap tothom, sense menyspreu de ningú. Tothom hi té el mateix deure, i la llibertat de cadascú acaba allà on comença la de l'altre. Aquest ordenat sentit de democràcia pura esdevé en la sardana forma essencial de la seva naturalesa. Per això pot mostrar-se com la prova evident i tangible d'un esperit actual, com un fet social de força indiscutible.

NOSALTRES, ELS SARDANISTES, volem acoblar-nos amb qui arreu del món lluiten per assolir aquest ideal humà, esperonat per la llei

natural i la llei divina. Hi aportem un missatge net, clar i concret, que trobarà ressò en la veu universal que glateix per aquest ideal de justícia.

Representem una minoria que vol ser considerada i respectada, però en el fons, la nostra presència hi és evident en cadascú dels homes que esperen l'arribada d'un món nou. Fa més de cent anys que, bo i ballant, sentàrem les bases d'una forma democràtica socialment perfecta, sorgida intuitivament, però justa i assenyada, com s'escauen a fer les coses a casa nostra.

Avui la sardana projecta més enllà de les muntanyes i el mar, més enllà de totes les fronteres, el seu missatge humà. La sardana, empordanesa i catalana, s'ha fet universal —potser per empordanesa i catalana— i no seria just, ni noble, ni generós, que per tímida espiritual restés escanyada en el cercle migrat d'un egoïsme pernicios.

NOSALTRES, ELS SARDANISTES, volem ajudar a fer aquesta tasca educativa; o més ben dit: aquesta feina quàdruple: “educar l'opinió pública, canviar les actituds fonamentals de la conducta, eliminar idees antiquades i implantar a la ment dels homes, dones i infants, tots aquells conceptes que reflexen les realitats d'una societat mundial composta de grups vinculats estretament dintre la interdependència humana”. (“L'Ensenyança dels Drets Humans”. Manual per a mestres. Nacions Unides. Nova York. 1958).

Per assolir aquest ideal les nacions lluiten com mai no ho feren. Per assolir aquesta llum malden els cervells més clars del nostre temps. La veritat sura sempre. “La prevenció de la discriminació, la protecció de les minories, el dret de lliure determinació de pobles i nacions la llibertat d'informació”, etz. són conquestes que hom no pot amagar perquè són la història viva del nostre temps, són fets actuals que arreconen narcisismes i hipocresies. (Enquesta de l'UNESCO).

Tot fora més senzill amb una mica més de sinceritat i una mica menys de cretinisme. Ben mirat, el principi d'un món millor és decidir:

Jo vull ser millor”. L'entitat individual és la cèl.lula primària del compost universal, i és per l'home per on hem de començar, per la seva dignitat com home i pels seus drets com home. L'home ens neguiteja! I ens neguiteja més considerant el seu microunivers que des de l'alta panoràmica internacional, puix “els avenços obtinguts en el nivell internacional per la promoció de drets humans només són reals quan es converteixen en acció concreta dintre la vida local” (“El Correo”. UNESCO. Octubre del 1958).

NOSALTRES ELS SARDANISTES, no reivindicuem cap altra cosa que els drets humans. I això ho fem unint-nos en rodona i saltant de joia mentre ens estrenyem les mans. La rodona és la nostra comunió i la ballada la nostra assemblea. Veiem un germà en cada home que entra a l'anella i no sentim rancúnia pel qui la deixa. No necessitem la parla per comunicar-nos. No necessitem conèixer el proïsme per estimar-lo. Homes i dones, blancs i negres, pobres i rics hi caben en la gran rodona. Respectem i volem ser respectats. A ningú preguntem com pensa i amb qui creu, si és dels nostres o no ho és. Ve a nosaltres i l'abracem. Això és tot.

Creiem que l'ideal de justícia, d'ordre i de germanor està bellament representat en la sardana, i ho defensem aferrissadament com una cosa que hem de conservar i comunicar.

Avui, a les portes d'una època nova que s'obre davant una humanitat astorada, avui, que el món malda per assolir una fórmula ideal de convivència humana basada en l'ordre i la justícia, avui, que la llum i la veritat han estat promeses a tots els pobles sense distinció, avui, a punt d'esclatar la brotada alliberadora tant llargament congriada en el cor dels homes de tota la terra.

NOSALTRES,
ELS SARDANISTES

M A N I F E S T E M

la fe i l'esperança en l'HOME,
en els seus DRETS
i en la GERMANOR UNIVERSAL

Proclamat a Manresa, el dia 10 de febrer del 1963, en la "I^a Revisió Comarcal d'Iniciatives Sardanistes, organitzada per l'AGRUPACIO MANRESANA DE FOLKLORE". Aprovat en la "V^a Jornada d'Estudis Sardanistes" celebrada a Tàrraga el dia 17 de març del 1963, i proposat a l'OBRA DEL BALLET POPULAR com ideari sardanista. Aquest document fou llegit a Manresa pel seu autor, En Francesc A. Izquierdo i Alcolea, i a Tàrraga per l'escriptor Josep Miracle.

CERVENA

EURO PILS

...convida a beure!

Demani

PILS

*és el nom
que li donen
els amics*

Des d'ara la distribueix

I. C. A. S. A.

COLON, 30

FIGUERES

A l'amic Melcior Comas

No podia faltar el vostre nom, en aquest recordatori del nostre Aplec. Altrament, fóra un pecat de desagraïment. Els qui sabem tot el que heu fet per enaltir la nostra dansa, els esforços que hi heu posat, la devoció amb què us heu manifestat sempre en favor de la dansa empordanesa, ens fan enyorar que aquest any no pugueu estar entre nosaltres.

De totes maneres, us hi sabem. No pas materialment, però si en esperit. El vostre canvi de residència provocat per una tristíssima circumstància familiar, no pot negar-nos la vostra companyia. Amic Comas: en aquest IV Aplec de la Sardana a Figueres, tot i compartint la vostra pena per la desgràcia que us afligeix, ens sentim amplament responsables de tot el que us devem, i ens obliguem a continuar la vostra tasca d'abnegació i de sacrifici a favor de la sardana.

EL "FOMENT DE LA SARDANA"
PEP VENTURA

El nostre agraïment

Aquest llibret s'ha de tancar amb unes paraules d'agraïment per a tots els qui ens han ajudat en les tasques d'organització d'aquest IV Aplec de la sardana de Figueres, - l'Aplec de l'Empordà.

Gràcies a tots els qui amb llurs aportacions ens han facilitat la tasca. Gràcies també, com sempre, als qui amb llurs col.laboracions han fet viable aquest llibre. Reiterem també les gràcies més expressives al dibuixant Lluís Cairó que ha sabut plasmar en el cartell, com cada any, el sentit íntim de la nostra festa.

Complert aquest deute d'agraïment, només ens cal confiar que l'any que ve tornarem a trobar-nos reunits per a la celebració del V Aplec de la Sardana de Figueres. No en va, aquesta esperança de retrobament va plasmar-la Joan Maragall en aquells versos que sabem de memòria: "Cada mà, tot deixant a l'amiga, - li sembla prometre que ja hi tornaran".

LA COMISSIO

Dipòsit Legal: GE. 185 - 1964

Impressió Arts Gràfiques Trayter, Figueres

DE CATALUNYA. BIBL. DE FIGUERES

1303776120

EDITAT PER LA COMISSIO ORGANITZADORA DE L'APLEC
DE LA SARDANA - FIGUERES